

גבולות היחידה: פרק כ"ג פסוקים י - יט¹

נושא היחידה: זמני קודש

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים לפי המתווה: 1

הסבר כללי:

יחידת הפסוקים שלפנינו שונה מכל מה שלמדנו עד כה בפרשת משפטים. הפרשה עוסקת ברובה במצוות שבין אדם לחברו. זמני הקודש שלפנינו שייכים למצוות שבין אדם למקום. השמיטה, השבת ושלושת הרגלים – לכולם יש פן חקלאי, ובכך נעסוק. נשתדל להראות גם את הפן החברתי, אם כי הדגש הגדול בנושא החברתי של שלושת הרגלים נמצא בחומש דברים.

פתיחה:

נפתח בחידה: שש ושבע – מי יודע?

נכתוב את החידה על הלוח, ונבקש מהתלמידים להשיב מההיכרות שלהם.

התשובה: ששת ימי המעשה – והיום השביעי – שבת.

שש שנות עבודה בשדה – והשנה השביעית – שמיטה.

אם לא ידעו להשיב, נעבור מיד לעיון בפסוקים.

עיון בפסוקים:

נקרא (ואולי כדאי גם להקרין) פסוקים י – יב:

י וְשֵׁשׁ שָׁנִים, תִּזְרַע אֶת-אֲרָצְךָ; וְאִסַּפְתָּ, אֶת-תְּבוּאָתָהּ. יא וְהִשְׁבִּיעַת תִּשְׁמָטָנָה וְנִטְשָׁתָה, וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עֵמֶךָ, וְיִתְּרָם, תֹּאכַל חֵיַת הַשָּׂדֶה; כֹּן-תַעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ, לְזִיתְךָ. יב שְׁשַׁת יָמִים תַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ, וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת--לְמַעַן יָנוּחַ, שׂוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ, וְיִנְפֹשׂ בֶּן-אִמְתְּךָ, וְהָגֵר. נבקש מהילדים לסמן את המספרים בפסוקים. – וכמובן, לפתור את החידה. נכתוב על הלוח בעזרת התלמידים טבלת השוואה בין השמיטה לשבת.

שבת	שמיטה	
ששה ימים	שש שנים	מתי עובדים?
ביום השביעי	בשנה השביעית	מתי נחים?
מעשיך (האדם שובת מכל מלאכתו)	ארצך (האדם שובת מעבודת האדמה)	מי ומה שובתים?
למען ינוח, שׂוֹרְךָ וְחֹמְרְךָ, וְיִנְפֹשׂ בֶּן-אִמְתְּךָ, וְהָגֵר – התחשבות בעובדים בשדה: בעלי החיים והפועלים.	וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עֵמֶךָ, וְיִתְּרָם, תֹּאכַל חֵיַת הַשָּׂדֶה – התחשבות בעניים ובבעלי החיים	הסיבה לשביתה, לפי הפסוקים האלה ² .

¹ למעט פסוק יג

² יש, כמובן, סיבות רבות אחרות לשמיטה ולשמירת שבת. בפסוקים אלו נתמקד בסיבות הכתובות כאן.

למורה: יש להסב תשומת לבם של הילדים לסיבה. אמנם שמיטה ושבת הן מצוות שבין אדם למקום, אבל יש להם גם צד של מצוות בין לחברו. התחשבות בעניים, בפועלים העובדים בשדה ובבית (בן אמתך והגר), שאף שאינם יהודים, גם הם זכאים ליום מנוחה.

אפשר לספר כאן את הסיפור "פרה שומרת שבת" מתוך 'כה עשו חכמינו חלק ב' עמוד 134.

נסכם את מה שלמדנו עד עכשיו: התורה מצווה עלינו לשבות מעבודה, ובעיקר מעבודה חקלאית בכמה זמנים. וכפתיחה לחלק הבא של השיעור – נסביר שהחיים בימי קדם היו סביב עבודת השדה. אנשים עבדו בשדות והתפרנסו מזה. ולכן, נדבר עכשיו שלוש זמני קודש שיש להם משמעות חקלאית. (יש עוד זמני קודש, אך הם לא קשורים כלל לעבודת השדה, ולכן לא נדון בהם בשיעור הזה.)

את קריאת פסוקים יד – יט נעשה בהקרנה על הלוח³.

יד שלש רגלים, תחג לי בשנה.

טו את-תחג המצות, תשמר--שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש

האביב, כי-בו יצאת ממצרים; ולא-יראו פני, ריקם.

טז ותחג הקציר בכורי מעשיך, אשר תזרע בשדה;

ותחג האסוף בצאת השנה, באסוףך את-מעשיך מן-השדה.

יז שלש פעמים, בשנה--יראה, כל-זכורך, אל-פני, האדן ה'.

יח לא-תזבח על-חמץ, דם-זבחי; ולא-ילין חלב-חגי, עד-בקר.

יט ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך;

לא-תבשל גדי, בחלב אמו. {פ}

באופן עימוד הפסוקים בשקף, נראה בבירור שיש לנו שתי כותרות. הכותרת הראשונה מציגה את שלושת הרגלים. נבקש מהילדים לזהות את שמות הרגלים (ורק אז נסמן אותם בקו). נבקש מהם לסמן גם את הזמן שבו חוגגים כל רגל (מסומן כעת באותיות נוטות).

זמנו של חג המצות הוא די ברור – בחודש האביב, החודש שבו יצאנו ממצרים. יש לציין שהביטוי 'חודש האביב' מציין זמן חקלאי – זמן שבו התבואה באביב – מתחילה להבשיל. ובלשון רש"י: 'שהתבואה מתמלאת בו באביב. לשון אחר: אביב – לשון אב – בכור וראשון

³ למהלך ההוראה מצורף שקף להקרנה.

לבישול הפירות'.

זמנם של חג השבועות וסוכות זקוק להסבר. שימו לב, שהתורה לא קוראת לחגים אלה בשמם הרגיל, אלא בשם חקלאי: חג הקציר – זמן הקציר. הביטוי 'ביכורי מעשיך' נועד להסביר שזה הזמן שאפשר להתחיל לראות 'ביכורים' בשדה – פירות מבשילים. רש"י מסביר: ביכורי מעשיך – שהוא זמן הבאת ביכורים, ששתי הלחם הבאים בעצרת היו מתירים החדש למנחות ולהביא ביכורים למקדש.

חג הסוכות נקרא כאן 'חג האסיף' – כי זה הזמן שבו החקלאי אוסף את תבואתו למחסנים ומתכוון לחורף הבא. לגבי הביטוי 'בצאת השנה', אם ישאלו (שהרי סוכות חל בתחילת השנה ולא בצאתה) נסביר שהאסיף מציין את סוף השנה החקלאית.

התורה חוזרת על הכותרת "שֵׁלֶשׁ פְּעָמִים, בַּשָּׁנָה--רְאָה, כָּל-זְכוּרְךָ, אֶל-פְּנֵי, הָאֵדֶן ה'" – נסביר שכאן יש מצווה לזכרים (כל זכורך⁴) לעלות לרגל ולהיראות לפני ה'⁵. וכשבאים לפני ה' – יש כמה מצוות נוספות, וכל אחת מהן קשורה לרגלים שנזכרו, בהתאמה.

נחזור לשקף הפסוקים, ונבקש מהילדים לנסות לברר באלו מצוות מדובר. (כל מצווה בשורה אחרת) נסמן אותם בשקף הבא.

אנו רואים שיש שלוש מצוות מול שלושה חגים.

החג	המצוה	הסבר
חג המצות	לא-תִזְבַּח על-חֶמֶץ, דָּם-זִבְחִי; וְלֹא-יֵלִין חֶלֶב-חֶגְי, עַד-בִּקְרָא.	אין מקריבים את קרבן הפסח אלא לאחר ביעור החמץ, ואין משאירים מקרבן הפסח עד הבוקר.
חג הקציר	רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ	מזמן חג הקציר ניתן להביא ביכורים לבית המקדש
חג האסיף	לא-תִבְשַׁל גְּדִי, בְּחֶלֶב אֱמוּ.	איסור בישול בשר וחלב.

הקשר בין המצוות של חג המצות וחג הקציר ברור.
מה הקשר בין לא-תִבְשַׁל , בְּחֶלֶב אֱמוּ. לחג האסיף?

⁴ זאת הזדמנות להסביר מהן מצוות עשה שהזמן גרמן. לאשה אין מצוה לעלות לרגל (אמנם הנשים רוצות, ומזמנות בהחלט, איך אין חובה) בזכות התפקיד האימהי שלהן, שלא תמיד מאפשר יציאה מהבית.
⁵ 'אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה והביכורים והראיון... הראיון הוא לבוא ולהיראות לפני ה'. זאת הזדמנות להסביר קטע שהילדים אומרים אותו בתפילה.

רשב"ם (פסוק יט) מסביר את הקשר לפרשת הרגלים בכללה: "ולפי שברגל היו אוכלין בהמות הרבה, הזהיר בפרשת הרגלים שלא לבשל ולא לאכול גדי בחלב אמו".
ע"פ האתר http://www.pinat-hay.com/reviya_t.htm (בטבלה השלישית) ניתן לראות שזמן ההמלטה של הצאן חל פעמיים בשנה, ואחת מהן בתקופת חגי תשרי. היות ואנשים רבים באים למקדש, וכפי שכתב הרשב"ם – מקריבים הרבה בעלי חיים, יש צורך להזכיר שאין לאכול גדי בחלב אמו.
לסיכום הנלמד נחלק לילדים דף עבודה (בסיום היחידה)

הצעות להמחשה:

- מצגת מלווה
- דף עבודה

מסרים והפנמה:

- בנוסף לסיבות הרגילות של שבת ושמיטה, יש גם צד חברתי של התחשבות בזולת.
- שלושת הרגלים הם חגים בעלי משמעות חקלאית.

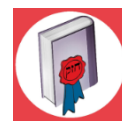
מבט שלם:

יחידת הפסוקים של 'זמני הקודש' פותחת בשני זמנים קדושים, שאחת הסיבות לשמירתם היא התחשבות בזולת (שבת ושמיטה). הפסוקים עוברים לדבר על זמני קודש שיש להם משמעות חקלאית, ודווקא כשהאדם עסוק בשדה – עליו לעזוב הכל ולעלות לרגל לבית המקדש. שם הוא חלק מעם ישראל כולו. הפסוקים החקלאיים האלה מהווים הקדמה לפסוקים הבאים (אותם נלמד רק באופן אקסטנסיבי) העוסקים בחיים שיהיו בארץ כנען, חיים המבוססים על חקלאות.

סיכום:

לסיכום – ניתן דף עבודה המסכם את שלושת הרגלים.

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

[ויקיפדיה, ערך 'בשר וחלב'](#)
[אתר 'פינת חי'](#) – טבלאות המלטת בעלי חיים

לדף העבודה נא לעבור לעמוד הבא

שְׁלֹשֶׁת הָרְגָלִים

פֶּרֶק כֶּג', פְּסוּקִים יד – יט

שְׁלֹשׁ רְגָלִים, תַּחַג לִי בַשָּׁנָה.

כְּתַבוּ אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרְגָלִים :

קְרְאוּ אֶת הַפְּסוּקִים וְהַשְׁלִימוּ אֶת הַטְּבֵּלָה:

מִצְוָה מִיַּחַדָּת לַחֵג זֶה	זְמַנּוֹ שֶׁל הַחֵג	שֵׁם הַחֵג בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה	פְּסוּק	שֵׁם הַחֵג בְּלִשׁוֹנֵנוּ

אֵיזוֹ מִצְוָה יֵשׁ לָקִים בְּכָל אֶחָד מֵהַזְּמַנִּים הָאֵלֶּה? הַעֲזְרוּ בְּפִסּוּק יז.

יֵשׁ לְהַבִּיא אֶת הַפְּרוֹת הָרְאשׁוֹנִים שְׂצֻמְחוּ בַשָּׂדֶה שְׁלֵנוּ לְבַיִת הַמִּקְדָּשׁ.

לֹא תִשַּׁחַט אֶת קֶרְבֵּן הַפֶּסַח בְּיַד בְּנִיִּן עַד שֶׁתִּבְעַר אֶת הַחֵמֶץ מִן הַבַּיִת. וְלֹא תוֹתִיר מִזְבַּח חֵג הַפֶּסַח עַד הַבֹּקֶר. (רש"י ורשב"ם)

אֵין לֶאֱכַל אֶת הַגְּדִים הַצְּעִירִים שְׁנוֹלְדוּ בְּעוֹנָה זוֹ עִם חֵלֶב הָאֵם שֶׁהַמְּלִיטָה בַתְּקוּפָה זוֹ.